

<https://doi.org/10.26565/2227-1864-2025-97-16>
УДК 81'373.4:59

Концепт «Мудрий» у художньому дискурсі

Сяоянь Хо

аспірантка кафедри історії зарубіжної літератури і класичної філології,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна;
(майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна;
e-mail: 1592302507@qq.com; <https://orcid.org/0009-0001-6614-220X>

У статті досліджується концепт «Мудрий» у російськомовному художньому дискурсі ХХ-ХХІ ст. Робота виконана в руслі когнітивної лінгвістики, де художній дискурс розглядається як особливий вид комунікації, що відображає індивідуально-авторську картину світу та водночас зберігає національно-культурні стереотипи.

Метою дослідження є виявлення когнітивних ознак концепту «Мудрий», його семантичних характеристик та функціонування в художніх текстах. Матеріалом слугували приклади з Національного корпусу російської мови. Методологія спирається на когнітивний, семантичний і контекстуальний аналіз.

Аналіз показав, що прикметник **мудрий** найчастіше вживається для характеристики людей із високим соціальним статусом, знаннями та досвідом (правителів, наставників, учених). Мудрість пов'язується з такими якостями, як інтелект, знання, досвід, а також моральними рисами (доброта, сміливість). Однак у текстах зустрічаються й парадоксальні поєднання («мудрий і злий»), що свідчить про амбівалентність етичної складової концепту.

Особлива увага приділяється гендерному та віковому аспекту: хоча традиційно мудрість приписується літнім людям, у художньому дискурсі носіями мудрості можуть бути як чоловіки, так і жінки, а також діти. Мудрість властива і божественним істотам, пророкам, людям із даром передбачення. Виявлено метафоричне та метонімічне перенесення ознаки «мудрий» на книги, слова, рішення, професії, тварин (сову, ворона, змію), явища природи, емоції («мудра любов», «мудрий гнів»), частини тіла («мудра голова», «мудре око»). У цих випадках актуалізується уявлення про мудрість як джерело знання, гармонії та досвіду. Разом із тим у художньому дискурсі можлива деконструкція концепту, коли **мудрий** поєднується з негативними чи абсурдними поняттями (дурість, безглуздість, блюзнірство), що демонструє індивідуально-авторську інтерпретацію й розширює семантичний спектр концепту.

Автор доходить висновку, що концепт «Мудрий» у художньому дискурсі репрезентує насамперед інтелектуальні когнітивні ознаки (розум, знання, досвід), тоді як морально-етичні характеристики виявляються на периферії, відзначаючись варіативністю й неоднозначністю.

Ключові слова: мудрість, художній дискурс, концепт, метафора, семантика.

У межах сучасної когнітивної лінгвістики поряд з іншими об'єктами дослідження суттєва увага приділяється вивченню художнього дискурсу. Художній дискурс є сукупністю художніх творів (текстів), створених як результат взаємодії цілей та намірів автора і різноманітних можливих реакцій читача [7, с. 53]. Однією з найхарактерніших особливостей художнього дискурсу є те, що в ньому відтворюється якась конкретна культура на певному етапі свого розвитку [5, с. 6]. В. А. Маслова виокремлює такі відмінні риси художнього дискурсу: по-перше, художній дискурс «створює особливу, віртуальну реальність, пропонує свою версію, модель світу»; по-друге, він є «динамічним процесом взаємодії автора і читача, з одного боку, та мовними, соціальними і культурними правилами – з іншого»; по-третє, художній дискурс «створюється соціально-індивідуальною дійсністю, тобто через концепти, категорії та інші смислопороджувальні процеси мовлення» [2, с. 11]. У цілому В. А. Маслова визначає художній

дискурс як «комунікативно спрямований вербальний твір, що має естетичну цінність, яка виявляється в процесі його сприйняття» [2, с. 13].

Головною складовою художнього дискурсу є художній текст, який актуалізує лінгвістичні та екстралінгвістичні явища, у яких відтворюються індивідуально-авторські домінуючі смисли, що репрезентують мовну особистість письменника. Когнітивна лінгвістика розглядає художній текст як сукупність художніх концептів, які є елементами художньої картини світу. У художній картині світу можуть відбиватися особливості національної картини світу – наприклад, національні символи, національно-специфічні концепти. Художня картина світу – це вторинна, опосередкована картина світу, вона опосередкована мовою й індивідуально-авторською картиною світу.

Поняття «художнього концепту» уперше було запропоновано С. О. Аскольдовим, який поділяв усі концепти на пізнавальні та художні. Художній концепт у сучасній лінгвістиці трактується як універсальний елемент смислу, як одиниця індивідуальної свідомості, як варіант

© Хо С., 2025

This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0.

індивідуального концепту, що має низку особливостей, визначених художнім дискурсом, у межах якого він існує [7, с. 56]. Л. Губа визначає художній концепт як комплекс уявлень, почуттів, емоцій, вольових проявів, що виникають на основі художньої асоціативності [1, с. 617-618]. У художніх концептах можлива актуалізація ознак, які не входять до ядра національного концепту, а також неузалежана оцінка інтерпретація ядерних ознак. Вивчення художніх концептів є заснованим на кореляції експлікації та імплікації, що дозволяє вивчати внутрішні форми мови і свідомості через зовнішні явища, які підлягають об'єктивному спостереженню [3, с. 53]. Такими формами експлікації, що дозволяють об'єктивно вивчити художній концепт, можуть бути семантика та сполучуваність лексеми – імені концепту в художніх текстах.

«Однією з визначальних ознак художнього дискурсу є його антропоцентричність. [...] Людина, її думки, почуття, переживання, взаємини з іншими людьми, відображення дійсності крізь призму думок та переживань посідають центральне місце у просторі художнього дискурсу» [6, с. 9]. Відповідно концепти, пов'язані з інтелектуальними й моральними характеристиками людини, утворюють ядро художньої картини світу. До таких концептів належить концепт «Мудрий», когнітивні ознаки якого є предметом цього дослідження. **Об'єктом** дослідження стали семантика і сполучуваність лексеми **мудрий** у різних художніх текстах російської літератури ХХ–ХХІ ст.

Актуальність дослідження концепту «Мудрий» зумовлена тим, що цей концепт належить до базових універсалій людської культури. Він відображає ставлення людини до знання, досвіду, моралі, духовності та сенсу життя. Через аналіз цього концепту у художніх текстах можна зрозуміти, які цінності, світоглядні настанови та моделі поведінки є значущими для певної нації, виявити національно-культурні особливості розуміння мудрості. Проте комплексні дослідження концепту «Мудрий» в межах художнього російськомовного дискурсу наразі відсутні.

Мета роботи – виявити когнітивні ознаки, що характеризують концепт «Мудрий» у російському художньому дискурсі.

Матеріалом дослідження послугували фрагменти художніх текстів, представлені у Національному корпусі російської мови [4].

У статті використано когнітивний аналіз як основний метод дослідження. Цей підхід дає змогу вивчати концептуальні структури, номінативні поля, семантичні зв'язки у художньому дискурсі. У статті також застосовуються методи семантичного і

контекстуального аналізу для глибшого розуміння та дослідження матеріалу.

У російських художніх текстах слово **мудрий** уживається в різних контекстах: як для опису суб'єктів – носіїв мудрості, так і для характеристики процесів і результатів діяльності людини.

У ході дослідження художніх текстів було виявлено, що прикметник **мудрий** найчастіше використовується для опису людей, які мають високий соціальний статус, глибокі знання і велике значення для суспільства. Це можуть бути керівники, лідери, наставники: «*И над царями есть Небесный Царь*», – *Так возгласил сей мудрый повелитель, Почувяв смутно явственную гарь Над городом, и повелел: “Молите”* [О. А. Охупкин. Судьба Ионы («Есть и во тьме Господня сила...») (1973)]; *Ты прав наш мудрый Цезарь Гай веди нас в бой давай медаль!* [В. И. Эрль. Цезарь перед Рубиконом («Теки река! / Плыви рука!...») [Цезарь на Буцефале, 2] (04.1969)]; *Курс на тебя берется! Ты облечен доверием Мудрого руководства.* [И. В. Елагин. Гимн цензору («Цензор!...») (1967-1973)]. *Школьник из школы Бессмертных ученик нерадивый Бессмертных Мудрых наставников...* [С. Г. Стратановский. «Школьник из школы Бессмертных...» (1990-1999)].

Мудрістю можуть характеризуватися представники різних професій переважно інтелектуального характеру: *А ты, мой мудрый химик, преданный до страсти естествоиспытательству...* [Б. Ш. Кенжеев. «Благодарю за весточку, мой Яков...» [Послания, 8] (1989)]; *Что опытни. О мудрых судиях Мудра и слава...* [О. А. Охупкин. Судьба Ионы («Есть и во тьме Господня сила...») (1973)]; *Мне не бабушкино знахарство, не рецепты мудрых врачей...* [Н. Н. Асеев. Бессонные стихи («Мне не бабушкино / знахарство...») (1962)]; *Браво, мудрый мой астрофизик...* [Б. Ш. Кенжеев. «Ах, знаменитый бестселлер...» (2003-2005)]; *Мне выпало жить... Но мудрая тень Птолемея Сидела со мной за столом.* [А. П. Цветков. «Опять суебливый Коперник...» (1978)]. Очевидно, що мудрість у цих контекстах характеризується наявністю не лише інтелектуальних здібностей, а й знань та досвіду. У цьому значенні прикметник **мудрий** використано й у визначенні давньокіївського князя Ярослава: *То было в те бои и рати... когда в черниговской палате скончался мудрый Ярослав.** [В. А. Соснора. «То было в те бои и рати...» [Слово о полку Игореве, 8] (1959)]. Інтелектуальні здібності керівника можуть поєднуватися з хитрістю: *Хитро, толково, мудро правил...* [Б. А. Слущкий. Герой («Отвоевался, отшутился...») (1957-1958)]. Така інтерпретація мудрості загалом характерна для російської культурної традиції.

Мудрістю в художніх текстах характеризуються також боги й люди, наділені даром передбачення, пророки: *Недалеко Вифлеем, где справа От лавок – храм Рождества Христова. Мудрых волхвов*

приводит звезда. [И. В. Чиннов. «Мечеть Омара в Ерусалиме...» (1984)]; *И тени их качались на пороге... красивые и мудрые, как боги...* [Б. Ш. Окуджава. «Мне нужно на кого-нибудь молиться...» (1959)]; *Я задолжала всем, кого жалею... Приблудной кошке, мудрому слепцу...* [И. Л. Лиснянская. «Зелёным лаком ногти я налачу...» (2001)]. Образ мудрого сліпця в останньому прикладі, ймовірно, символізує віщуна, пророка, що відповідає європейській традиції зображати людей, здатних передбачати майбутнє, сліпими.

Отже, мудрість у художньому дискурсі може бути пов'язана з наявністю надприродних здібностей, вищого знання, проникливості.

У художніх текстах ознака «мудрий» часто опиняється в одному ряду з такими якостями, як доброта, хоробрість тощо: *И тогда стал он мудр или смел...* [В. А. Соснора. «Серый дом, серый дождь, серый день...» (1972)]; *Что будет Он добрым и мудрым...* [А. А. Галич. Псалом («Я вышел на поиски Бога...») (15.01.1971)]. У цих контекстах актуалізується морально-етичний аспект концепту «Мудрий»: зазвичай мудрістю володіють ті, хто наділені високими моральними якостями. Однак у художніх текстах трапляються й «парадоксальні» поєднання, що порушують цю загальнокультурну закономірність: *Ты мудр и зол!*... [Б. А. Слуцкий. Вмesto некролога («Я перед ним не виноват...») (1967-1972)]. Такі контексти свідчать про деактуалізацію етичної складової концепту «Мудрий» у російській художній картині світу.

На відміну від фольклорних текстів, де мудрими виступають переважно жінки (наприклад, мудрі діви у казках) [8], у художньому дискурсі мудрістю можуть володіти як жінки, так і чоловіки: *Две дамы по Ваньке тоскуют, и Ванька без них не жилец, и обе они современны, и обе мудры, наконец.* [Б. Ш. Окуджава. «Две женщины плакали горько...» (1986)]; *Сажали лучше бы капусту, Как мудрый муж в античном Риме.* [И. В. Чиннов. «Мы в мире всё переиначим...» (1986)]; *Как мудр отец, как мать мягка!*... [Ю. А. Карабчиевский. «Был сон. Не сон – видений горстка...» (1966)]; *Он смотрит на них, он любит их ими, жалеет немного, – так юного сына жалеет суровый и мудрый отец.* [О. Ф. Берггольц. «Владимир Ильич, к вам пришли из-за Невской заставы...» (1949-1957)].

Художні тексти, як правило, демонструють традиційне уявлення про мудрість як властивість людей похилого віку, сповнених досвідом: *Как ты рубль, цыганка, ни мучай... Все равно ты мудрая старушечка.* [И. Л. Сельвинский. Гаданье (1963)]; *Был я юным, стал я мудрым, был я сер, а стал я сед...* [Б. А. Слуцкий. Школа войны (1975)]; *Нет, старость мудрая, прости...* [И. В. Одоевцева. «Банальнее

банального...» (1961)]; *Но мудрый, старый, как природа...* [Ф. А. Искандер. Горец и шахта (1957)].

Однак зв'язок мудрості зі старістю для художнього дискурсу не є обов'язковим: *Не говорите мне о том, что старость Мудра.* [И. Л. Сельвинский. У молодости собственная мудрость (1965)]; *Но улаждайся лучше беседой В обществе мудрых внуков.* [П. Г. Антокольский. Июль 1966 (1966)]; *Два мудрых ребенка лобастых...* [Ю. Д. Левитанский. «То было при вас и при мне...» (1963)]. Таким чином, когнітивна ознака «старий» не є обов'язковим компонентом семантичної структури концепту «Мудрий» у російському художньому дискурсі.

Аналіз російських художніх текстів показав, що ознака «мудрий» може виступати сталою характеристикою певних тварин. Як правило, це тварини, які є символами мудрості у російській культурі, – сова, ворон, змія та деякі інші: *Я мудрая-премудрая... Я самая премудрая полярная сова...* [Ю. П. Мориц. Песенка совы по имени Дуся (2009)]; *Я добрый, красивый, хороший и мудрый, как будто змея.* [А. В. Еременко. «Я добрый, красивый, хороший...» (1983)]; *Мы, как мудрые совы, Зорко смотрим во тьму.* [А. А. Галич. Вечный транзит (1975)]; *...мудрый мой облезлый кот.* [О. А. Седакова. Старый кот (1965)]; *Только вороны мудры и, как прежде, крылаты.* [А. Н. Миронов. «Жалко...» (1997)]; – *О, думаю, мудрая птица Не любит дворовых тревог!* [Р. Ч. Мандельштам. Тряпичник (1957)].

Оскільки мудрість насамперед є характеристикою мислячих істот, у художніх текстах ця ознака може метафорично чи метонімічно переноситися на різні об'єкти або дії, пов'язані з інтелектуальною діяльністю людини. Так, ознака «мудрий» часто приписується книгам, які, з одного боку, «увічнюють» людську мудрість, а з іншого – можуть бути її джерелом для тих, хто їх читає: *Ты созерцаешь смыслы мудрых книг, я шастаю без смысла и без дела.* [Т. Ю. Кибиров. «Ты – обожаемая, я – осатанелый...» (1999)]; *Отдохните, птицы, отдохните, Подремлите, милье мои, На страницах самой мудрой книги.* [Ю. П. Кузнецов. Птицы (1996)]; *Он, написавший столько мудрых книжек...* [Н. М. Рубцов. Последний пароход (1968)]; *Книги с важностью хранили Мудрость «классовых» веков.* [Н. М. Коржавин. Абрам пружинер (1971)].

Мудрість людини, як правило, виявляється в тому, що вона говорить. Тому ознакою «мудрий» можуть характеризуватися мовленнєві дії людини та їхні результати – слова, поради, рішення, які мають глибокий зміст і допомагають розв'язувати проблеми: *Говорили мудрые люди, Будто время – только одно: То, что было, и то, что будет, В настоящее вплетено...* [Л. А. Алексеева. «Говорили мудрые люди...» (1971)]; *Ах, время! Дай мудрых советов...* [С. П. Щипачев. Обращение к времени (1969)]; *А ветер шевелит едва Ресницы*

темных глаз И шепчет мудрые слова... [Л. А. Алексеева. «Слепой ребенок на лугу...» (1964)]; *Примем это мудрое решение, Возродим здоровый русский кнут...* [А. А. Штейнберг. «Не пора ли, братцы...» (1963-1964)]; *Где-то там сменяются правительства, кто-то произносит речи мудрые.* [Е. А. Евтушенко. На мосту (1960)]; *Говорил он с нами без оглядки, Задавал нам мудрые загадки...* [Ю. А. Карабчиевский. Еврейская идилия (1967)]. Література, як словесне мистецтво, також може характеризуватися мудрістю: *А поэзия – всё чище, всё мудрее, слава богу!* [Г. Я. Горбовский. «А в поэзии – всё чаще...» (1956)].

Достатньо характерним для художнього дискурсу є наділення ознакою мудрості частин людського тіла. Найчастіше мудрість приписується голові (а також її частинам і органам, у ній розташованим). Це пов'язано зі стародавнім метонімічним отождоженням частини й цілого, коли голова як невід'ємна частина тіла символічно заміщує саму людину в здійсненні нею інтелектуальної діяльності. Голова – це свого роду посередник між душею людини та тими впливами, які вона сприймає ззовні. П. Д. Юркевич вважав підтвердженням цього факту те, що Святий Дух зійшов саме на голови апостолів і «тим чудодійним рукоположенням відродив і просвітив все їхнє духове ество» [Юркевич, с. 80]. У художніх текстах ознакою «мудрий» характеризуються голова, лоб, очі тощо: *Ах, какая пустая голова у грома, Ах, какая мудрая голова у грима...* [Л. Г. Губанов. Монолог арлекина (1961-1983)]; *Он прошептал, наморщив мудрый лоб...* [С. Н. Марков. Кропоткин в Дмитрове (1938-1968)]; *Раз измучили мигрени мою мудрую башку...* [Л. Л. Аронзон. «Стоит мне увидеть кошку...» (1967)]; *Волнуется мудрое темя...* [В. И. Эрль : Д. Б. Макринов : В. А. Немтинов. «О чем мы поведаем миру...» (1967)]; *Ты прав, отец, что промолчал в ответ, Целую мудрые глаза твои.* [К. М. Симонов. Отец (1966)]; *И мудрый крестьянина взгляд!* [Г. Н. Айги. «синью души велимировой...» (1985)]; *Подвиг сопровождал мудрый отцовский взгляд.* [М. А. Светлов. Ленин смотрит на нас (1959)].

Значно рідше мудрістю наділяються інші частини людського тіла: *И мудрые ладони. Несут нас как ладья...* [Д. Л. Андреев. «Не помним ни страстей...» (1929-1958)].

На відміну від релігійного дискурсу, у якому основним носієм мудрості є серце, у художньому дискурсі серце прямо з мудрістю не пов'язується. Однак ідея «нераціональної» мудрості, мудрості, не пов'язаної безпосередньо зі знанням, яка у філософських і теологічних ученнях називається «мудрістю серця», у російському художньому дискурсі відображається. Почуття завжди несуть у собі

відтинки знання. Люди, які співчують, переживають емоції, люди серця, володіють певною мудрістю, і ця мудрість є не знанням, а поглядом, інтуїтивністю, якій не можна навчити. Ця здатність бачити, відчувати речі не належить до сфери розуму, але все ж визнається мудрістю і пов'язується з серцем. Очевидно, саме такою інтуїтивною мудрістю, «мудрістю серця», у російських художніх текстах наділяються емоції – любов, гнів та інші: *В дни революций и войны любовь мудрее смерти.* [Г. В. Сапгир. «Воронье царство у реки...» (1987)]; *Не верь стихам... опасно для мудрой не любви...* [В. Ф. Перелешин. Скопидом (1973)]; *...как здесь являют мудрый древний гнев...* [А. Я. Сергеев. Шварц (1972-1973)].

Природа у різних її формах у межах художнього дискурсу також характеризується мудрістю: *Вечный и мудрый круговорот природы.* [Ю. Д. Левитанский. Послание юным друзьям (1991)]; *Как ты мудра, природа.* [Ф. А. Искандер. Ночь перед Рождеством (1969)]; *Тогда мне страшен мудрый океан.* [Д. Самойлов. Читая фантаста (1965)]; *Мудрый лес провожает человека...* [Г. Я. Горбовский. На выбор! (1960)]. У цьому випадку під мудрістю розуміється здатність природи до саморегуляції, адаптації й стійкості, а також здатність зберігати баланс. Вона виявляється у різноманітності форм життя, у ритмах і циклах, у гармонії та взаємозв'язку всіх елементів.

Завдяки метафоризації в художніх текстах мудрістю можуть наділятися предмети: *«Восстань, гляди, и виждь, и внемли, ты будешь мудрым как часы»* [В. И. Эрль. Увертюра (1969)], а також абстрактні поняття – талант, професія, таємниця й інші: *Этот фырк, эти всплески – для фильмов, для художников, разменявших на рукоплескания красок мудрый талант.* [В. А. Соснора. «Я не верю дельфинам...» (1960-1962)]; *Их орден международен. Профессия их мудра.* [Ю. Д. Левитанский. «Божественны стюардессы...» (1963)]; *Эта простая и мудрая тайна вечно пребудет жива.* [Ю. Д. Левитанский. «Падают листья осеннего сада...» (1981)].

Мудрою може визнаватися людська діяльність – праця, справи, гра: *И всё, о чем они мечтали бурно, – давно привычным бытом стало тут: очаг, больница, школа, дом культуры и обичий радостный и мудрый труд* [О. Ф. Берггольц. «...Потом нашли расстрелянных тела...» (1949-1957)]; *Конечно, шахматы – игра, Которая мудра...* [Н. И. Глазков. «Конечно, шахматы – игра...» (1938-1979)]; *Бесповоротность мощи искрометной В тела внедряла мудрые дела.* [Ю. П. Мориц. «Небес пыланье...» (1973)]. Очевидно, що в цих контекстах йдеться про діяльність, яка вимагає від людини високого рівня інтелекту. Мудрістю характеризується й вогонь творчості: *Если же мудрый огонь потух, отстанут и рука и ухо, – опечаленный, выйдет дух, не прощая хулы на духа.* [В. Ф. Перелешин. Творчество (1969)].

Художній дискурс, що відображає не лише національно-культурні стереотипи, а й індивідуально-авторське художнє мислення та творче світобачення, демонструє можливості нетрадиційної, подекуди парадоксальної інтерпретації концепту «Мудрий». Так, мудрість може пов'язуватися з такими поняттями, як дурість, безглуздість, блюзнірство: *Я их любил, смешных, беззубых, лысых, с мозолями от сосок на губах, с блаженно-мудрой глупостью на лицах...* [Е. А. Евтушенко. Монолог доктора Спока (1968)]; *И я лежал бессмысленно и мудро...* [Г. С. Семенов. «В досрочном резервируме...» (1962-1968)]; *...мудрое кощунство нам дарит мира вырванную даль.* [Л. Л. Аронзон. Зоосад (1961)]. Подібні контексти виявляють можливість творчої деконструкції традиційного концепту «Мудрий» у художньому дискурсі, оскільки в них деактуалізується ядерна семантика цього концепту, пов'язана з інтелектуальною та моральною досконалістю.

Таким чином, аналіз представлених у «Національному корпусі російської мови» фрагментів сучасних художніх текстів, що включають прикметник *мудрый*, показує, що суб'єктами – носіями мудрості у російському художньому дискурсі можуть бути люди, які належать до вищих соціальних верств

(правителі, лідери), наставники й провидці, представники професій, що потребують глибоких знань і великого досвіду, люди, як правило, старшого віку (але не обов'язково), які характеризуються позитивними моральними якостями (доброю, сміливістю тощо). Концептуальна ознака «мудрий» може приписуватися і деяким тваринам, що у російській культурній традиції символізують мудрість (сова, ворон, змія тощо). Метафорично мудрість у художніх текстах може переноситися на різні об'єкти, якості або дії, пов'язані з інтелектуальною діяльністю людини, – книги, слова, рішення, професії, справи. Очевидно, що в розглянутих контекстах актуалізується передусім «інтелектуальна» складова концепту «Мудрий», яка включає когнітивні ознаки «розум», «знання», «досвід», що належать до ядерної зони семантичної структури концепту. Етична складова концепту «Мудрий» у художньому дискурсі виявляється меншою мірою і характеризується амбівалентністю: мудрість поєднується як з позитивними моральними якостями, так і з негативними. Когнітивні ознаки морально-етичного плану належать до периферії концепту.

Індивідуально-авторська творча інтерпретація концепту «Мудрий» у деяких випадках може призводити до його деконструкції, що проявляється у деактуалізації ядерної концептуальної семантики.

Список використаної літератури

1. Губа Л. В. Художній концепт як репрезентант поетичної мовної свідомості. *Молодий вчений. Філологічні науки.* 2018. № 3(55). С. 616–619
2. Маслова В. А. Когнитивный и коммуникативный аспекты художественного текста. Витебск: Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, 2014. 104 с.
3. Мельничук О. Інтерпретація концептів як художніх феноменів. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Філологія.* Вип. 2(7), 2023. С. 52–57. DOI: 10.32689/maup.philol.2023.2.8
4. Национальный корпус русского языка URL: <https://ruscorpora.ru/> (дата звернення: 12.03.2025)
5. Приблуда Л. М. Художній дискурс: проблема інтерпретації. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського.* 2022. Том 33 (72), № 1. Ч. 1. С. 78–82. DOI: <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.1-1/14>
6. Семенюк О. А. Художній дискурс як відображення авторської картини світу (лінгвокультурологічний підхід). *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації.* Том 30 (69) № 1. Ч. 2. 2019. С. 7–10.
7. Фролова І. Є., Омечинська О. В. Специфіка художнього дискурсу та його аспектів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія».* Вип. 87. 2018. С. 52–61.
8. Хо Сяоянь. Концепт «Мудрість» у російській чарівній казці. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія».* Вип. 93. 2023. С. 84–89. DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-1864-2023-93-13>
9. Юркевич П. Д. Вибрані твори. Ідея – Серце – Розум і досвід. Вінніпег, 1984. 167 с.

Надійшла до редакції 25 липня 2025 р.

Переглянута 20 вересня 2025 р.

Прийнята до друку 08 жовтня 2025 р.

Опублікована 30 грудня 2025 р.

References

1. Guba, L. V. (2018) Artistic concept as a representative of poetic language consciousness. *Young scientist. Philological sciences.* No. 3(55). P. 616–619. [in Ukrainian].

2. Maslova, V. A. (2014) Cognitive and communicative aspects of the artistic text. Vitebsk: Vitebsk State University named after P. M. Masharov. 104 p.[in Russian].
3. Melnichuk, O. (2023) Interpretation of concepts as artistic phenomena. *Scientific works of the Interregional Academy of Personnel Management. Philology*. Vol. 2(7). P. 52–57. [in Ukrainian].
4. National Corpus of the Russian Language URL: <https://ruscorpora.ru/> (date of application: 12.03.2025) [in Russian].
5. Prybluda, L. M. (2022) Artistic discourse: the problem of interpretation. *Scientific notes of the V. I. Vernadsky TNU*. Vol. 33 (72), No. 1. Part 1. P. 78–82. [in Ukrainian]
6. Semenyuk, O. A. (2019) Artistic discourse as a reflection of the author's picture of the world (linguo-cultural approach). *Scientific notes of the V. I. Vernadsky TNU. Series: Philology. Social communications*. Volume 30 (69). No. 1. Part 2. P. 7–10. [in Ukrainian].
7. Frolova, I. E., Ometsynska, O. V. (2018) Specificity of artistic discourse and its aspects. *Bulletin of the V. N. Karazin Kharkiv National University. Series "Foreign Philology"*. Issue 87. P. 52–61. [in Ukrainian].
8. Hu, Xiaoyan (2023) The concept of "Wisdom" in a Russian fairy tale. *Bulletin of the V. N. Karazin Kharkiv National University. Series Philology*. Issue 93. P. 84–89. [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-1864-2023-93-13>
9. Yurkevich, P. D. (1984) Selected Works. Idea – Heart – Mind and Experience. Winnipeg. 167 p. [in Ukrainian]

Submitted July 25, 2025.

Revised September 20, 2025.

Accepted October 08, 2025.

Published December 30, 2025.

Xiaoyan Huo, Postgraduate student at the Department of History of Foreign Literature and Classical Philology, V. N. Karazin Kharkiv National University, (4, Svobody sq., Kharkiv, 61022, Ukraine); e-mail: 1592302507@qq.com; <http://orcid.org/0009-0001-6614-220X>

The Concept of “Wise” in Artistic Discourse

The article explores the concept of “Wise” in Russian artistic discourse of the 20th–21st centuries. The study is carried out within the framework of cognitive linguistics, where artistic discourse is viewed as a special type of communication reflecting both the individual author’s worldview and national cultural stereotypes.

The aim of the research is to identify the cognitive features of the concept “Wise,” its semantic characteristics, and its functioning in literary texts. The material includes examples from the Russian National Corpus. The methodology combines cognitive, semantic, and contextual analysis.

The analysis shows that the adjective “wise” is most often used to describe people of high social status, knowledge, and experience (rulers, mentors, scholars). Wisdom is associated with intelligence, knowledge, experience, and moral qualities such as kindness and courage. However, paradoxical combinations (“wise and evil”) also occur, reflecting the ambivalence of the ethical component of the concept.

Special attention is paid to gender and age: although wisdom is traditionally attributed to elderly people, in artistic discourse both men and women, as well as children, may possess it. Wisdom also characterizes divine beings, prophets, and people with the gift of foresight. The study reveals metaphorical and metonymic transfers of the attribute “wise” to books, words, decisions, professions, animals (owl, raven, snake), natural phenomena, emotions (“wise love,” “wise anger”), and parts of the body (“wise head,” “wise eyes”). In such contexts, wisdom functions as a source of knowledge, harmony, and experience. At the same time, artistic discourse allows for deconstruction of the concept, when “wise” combines with negative or absurd notions (foolishness, nonsense, blasphemy), demonstrating individual authorial interpretation and expanding the semantic range.

In conclusion, the concept of “Wise” in artistic discourse primarily represents the intellectual component (mind, knowledge, experience), while the moral-ethical dimension is found at the periphery, marked by variability and ambiguity.

Keywords: wisdom, artistic discourse, concept, metaphor, semantics.

Як цитувати: Хо, С. (2025). Концепт «Мудрий» у художньому дискурсі. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»*, (97), 100-105. <https://doi.org/10.26565/2227-1864-2025-97-16>

In cites: Huo, X. (2025). The Concept of “Wise” in Artistic Discourse. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series Philology*, (97), 100-105. <https://doi.org/10.26565/2227-1864-2025-97-16> [in Ukrainian]